چھاپ غلام محمد نور محمد

الهزل في الكلام كالملح في الطعام

اندرین زمان

میمنت نشان مسرت اقتران کتاب ہذا در لطایف غریبہ و نکات عجیبہ و ابیات پسندیدہ

معروف بہ

اسن تہ گندن

حصہ اول

اندرین مجموعہ ضمیمہ گریست نامہ - پاگل ساقی نامہ - سیلاب نامہ

بیوچ نامہ حمید اللہ - آل نامہ ملا ابوالحسن دوپیارہ - شیعہ نامہ - چاہی نامہ

و ہزلیات و غزلیات ریختہ اساتذہ و شعرا و قصاید در مخصوصان کشمیر وغیرہ

از دواوین شعرا و دفاتر و ذخایر کتب بکمال محنت و عرقریزی جمع نمودہ

حسب فرمایش

غلام محمد و نور محمد تاجران کتب و مالکان مسلم بک ایجنسی و کشمیر اسلامیہ کتاب گھر

مہاراج رنبیر گنج بازار سرینگر کشمیر

در سنہ ۱۳۴۹

در مطبع رفاہ عام پریس لاہور میں نور الحق سے چھپی

اس کتاب میں باقی مضامین کے علاوہ غزلیات ملا حزین ... و خواجہ ... درج ہیں۔

ضمیمہ گریست نامہ کشمیری از ملّا حبیب اللہ حکیم جبّہ کدلی

بسم اللہ الرّحمن الرّحیم

نصیحت بوز وچھہ نقصان چھی گست — یُدی یار زرہ لاجت گریستین سیت
اول ناجنس چھوی گامُک ثہ شہُرک — بنیا سمواج زرہ کھنڈک تہ ہُرک
رفاقہ کرُگ گرثھا جایہ نانن — پنتولاکن بیین شرمندگی رِنن
چھہ کیاہ شرمندگی تمہ زوینن پتہ چھہ — اگر با ور ندازی مثنوی دُچھہ
دوم رازی فصاحت ازی کلامچ — گرِہی کت بات سی وِڈھ پوڈھ گامچ
دُن بد شوق آسی تنتا وپک شوک — پنتو ماکالِ دینی گامہ اُرچوک
ہلِس نش سدہلن یُدآسہ زن نیر — ہجر ماکنہ ومن صحبتِ چھو تاثیر
تریمُ نیرک ثہ دستی لرِ کیتے — تہ کیاہ واتی تتھی پلہہ دنثی
دوہن دون ترِن دِتن اکہ نیزن کھن — گرِہن فتنہ نہ ست کلہ پوش چھین رن
امی دُپت چھو چھو بنیا بوزمت ناہ — پہی کیا کھیا دہہم پہی انگ کیاہ
چھہ ثورم بدِ نصیحت وارہ تہو کن — مبادا زاہ تنند لرہ وانگھی زن
پتس کیتو فخر شہُرک آسہ مہمان — ثُھٹس فلِ گگِل تس کتھ کیاہ چھو ناجان

ژه لوسن اچھنہ کیاہ سنہ یار ما آم
بزازن تام بُرِی گرِہتہ اشتام

ژه واتک کتو ون دلہن وارہ بگری
ہیٔ یلہ جایداس کرِتھہ ڈِگری

دیک تل پانہ میانو کیاہ بنت آم
وچھک یلہ سارسی بُولان نیلام

بہ کیثزاہ قرض وودی کنتھہ خانہ
عوض تت چھوی کڈون اد جیلخانہ

مہ وبنی گرسیت یار زہند نفع سارِ
ژه چھوک دوٗن پانہ ییژ کاٹل لگی پار

جبیبو کیاہ تگی موون زیادہ
لبکنو کراہ وارک پیر زادہ

پاگل ساقی نامہ منکلام حبیب اللہ حکیم

ثنا ہا ہمہ ایزدِ پاک را
خداوندِ ہندو و پلہاک را

کہ خورشید را صورت جام از وست
بہم الفتِ مامن و مام از وست

از و لالۂ تشنہ بر فرق مے
وز و ہر زمان انقلاب سمی

رگِ تاکِ امید را نم از وست
خوابین را گوہر بر دم از وست

یکے در حرم ہای بستِ نماز
یکے باصنم دادہ زنگہ دراز

پئے شب نشینانِ بزمِ طرب
بود نقل اقسام لہو و لعب

سکون در رہش ہمعنان باشتاب
کند ہیتش کارِ یکصد جلاب

سینثار اوبندی وزاہری
کلبکار اوتاپہ وُبہم وُدری
سُہدی مطرب بزم زاد نمبر ہری سالہ
نہغمانہ فیض ہر یاد
عطا میکدہ بادہ ہارا وداد
خمارہ سے رابعو چھیکست

٣

ہتہ ناونر نمبدی بدھری
تہ وزیران پیر چودُش انیک داو
کی فضل می حکمتش دو فنون
کمی شد کرچون بندہ وار جنون
زعمر ازی زنگس مست پار
دُل کا درہ میرو د باشمار
ز شوق شراب شبستان راز
بوو بون پچھ در برون بالمراز

بطرف چمن بہر بر بھری
پیو کابل موزہ مینا ہری
امر ادد پیر گشت وزند شو دہ چال
نہ زتھ می قدرتش ماہ وسال
بگر یا بود باگرس کا دہ راز
نصرت رہای عم سینہ گی
زمی کند تف بر دی بہر
صبوحی کنان صبح تا جام مہر

پیلار نامہ کیشری تصنیف
ملّا حبیب اللہ حکیم

بوکھہ بوکھہ وست و آب قنار
گگنوی کھنہ بلہ کھادن یار
نہ رود درنہ نہ دیوار
گگنوی کھنہ بلہ کھادن یار
سانو آسہ اکرہ بہ ہمنز تیت ۱۳۴۱ ۱۹۲۲
خضر دراو کلہ جہلت اکی بیت
انظر یان وہن کرن وتھو وار
گگنوی کھنہ بل کھادن یار
یکہ سان آب وہو کھن گوہو
گی وناں تور و تور بلہ زمین ستھو
مار درتہ نالہ وتھہ کر مار
گگنوی کھنہ بل کھادن یار

زلطف از صراحی بغفور داد	کدوئے میانِ دو رانم نہاد
پی می کشی با ضیاع و عقار	مدک دارد و چرس و افیون تیار
منم آرے آن رند بے خانمان	پٹھانم ولیکن نہ تیر و کمان
چرا می ننوشم بہار آمدہ است	چہ بندم طبیعت کہ چار آمدہ است
کشیدم دگر خوانِ برگ و نوا	چنان کاندرین عہد دیدم ہوا

ریختہ از ملّا حبیب اللہ حکیم

چون تشنہ کہ چشمش نگرانست ٹٹس کن	ہائیم زادِ بار نظر ہاکہ لٹس کن
از اطلسِ زربفت ندانم چہ خطا دید	دیوانہ ماکو شدہ مشتاق پٹس کن
در محفلِ حلم از کس و ناکس بود انبوہ	صد حیف کہ مارا رہ بیا بیم وٹس کن
کردہ زغضب چین بجبین گوید دُر دُر	ہر کہ کہ فتد دستِ منش تختہ ہٹس کن
ناموس اگر مسخرۂ جہل نگشتے	بایل نشدی شاہ ولی ہاندہ کٹس کن
بر مرکبِ جہل آنکہ نشستہ بیقین دان	گردید سوارِ خر و نخ کردہ لٹس کن

دیدی سفرِ مرگ چہ خوش بود حبیبا
محتاج نگشتیم دیرین راہ ٹٹس کن

۴

[illegible]

جانہ تہ مالہ گے تم بیکبار | گوکنوی کھنہ بلہ کھادن یار
دولتمندن کرِ شیر شیرِ جای | قہوہ بتہ پراران بیہ شیر جای
گرویٹ سارِتس ہو سبوٹ تیار | نادار بڈمت گرداب غم
واوہ سیت پتوم گران برونہہ نم | ناوچھوم چانوی صاحبو یار
حاکم لوکن کیاہ آس چٹ | کیتِ زٔل کیت گل کیتاہ فٹ
وقتِ بیکسی چھو اللہ یار | بسنہ پکنوی نگان لتن لگان دب
ہُی پوان اتھہ منزہ نت گرماں رب | اتھ دپان اتھ منز فٹن بانہ کھار
یکطرف ودان سہلا بس | یکطرف مالس تہ اسبابس
دسوس پوان ہت کلس پٹ بار | چھانس بلہ پیو پانس پٹ
تم پکل کھاجی شانس پٹ | پردہ کر خدایا چھوک ستار
وارہ کارہ ہت آس لرہ کھیو ترِاس | ملہ زونہ مہتابہ بٹھہ کر ژاس
مہرو آٹھ ترکِ دہ ترکہ کھار | گیل وتھ کھبلوان ہانز کاٹھہ کر
تم کھبہ لوکہ لرِیں وژہ نز | اکُسند کار چھوی بی سُند مار
سوبوٹ نہاوس آسک لانج | تتہ ہس تہ گیاو نمبر دہ ہانج
ٹکہ ٹکہ کرہس نقد آس دِبار | گوکنوی کھنہ بلہ کھادن یار

نغمہ آمہ سبع جب پا داتہ ہیچ پردہ دار
سبع ہیم وزد ہیچ کھنہ بلہ کھادن یار
سنغوی بُمیب نقصیب نہ بیب راہ
در آگرہ سعید پیچ شرد نغو بابد
وقن رٔنبا عذاب انبار
علہ بلہ دوہہ جفتہ دوہ ہیا ودار
سنغ وادہ ہیا و دولوی دار
جمس ودِ سبیح پیچ ودان
دل فرن کیشن ہیمت ویاران
پھل شرع سبح نفع ہیم یار
جفس سنغوی کھنہ بلہ کھادن یار

تل گو اٹھ ورٔ بہ سیر
پیچھم ہمت کھنہ دستی ٔ کیر
تم پچھ گلہ چھی پچھان گلہ دار
عالم سکل منز چھوس بوزان
آو جی سولال سیرے لو
دیتم بچاب کن سکہ انبار
ممتہ آس زور بیتم ویل
واتم ق حباب لو دل
بوتم زانہ حباب چھوس خبردار
برکت وچھمت کر نقش دٔل
توتن والتراو پتہ پیاک موتھ
ممتہ زانہ نواوس سو تراز دار
تو چھایم گرگہ بنا وس گتو
چھایم سیت بو تھ کیاہ لگ تو تو

ست چھہ زہ بڈ موج آس نزاہار
موچہ موچہ ژوچہ کرہ اگرہ تھگری
سانہ دید صیبہ چھی ساری پھیار
چایہ سیت ستو کیاہ نعمت خدای
حمداہ بوینے ژہ خدا بس
شورہ وتھو بابہ اتھہ چھونہ اعتبار
تمہ سیت ژج مابنہ کامن
مہ دیک تنہ بابنہ اصلا
مجوزہ گو خلاص زاس بابار
قانون جاری غلہ خوش رضا
ہی ونان منہ کرتہ برو نہہ نظر
ہی دیم پانو پھاک کن لار
ہیوم یاد اسہ کیاہ چھو امت پیش
حاکمی زانن سیاہ سفید
تمہ نش رچھتن پروردگار

گو کنوی کھنہ بلہ کھادن یار
ییہو سلیقہ کتہ گو بیہ نگری
تنہ کہت ژوچہ کہت ہٹہ چہ چای
ٹکرہ کہت ٹکرہ ماپٹ مہ ون یم شار
روزی سوزت مہ گدا بس
باپارن وانتن لچھہ بدِ من
بند وبست چھو لو نرخ سرکار
پارہ لگو وہ پانس کرِ و تسلا
گہن ہندہوی ونہ چھو سزاء
گرین آباد خوار شہر دار
وندس نہ خوراک چندس نہ زر
دوہ پانسہ نیرہ گامہ چنہ ٹھنڈہ زیش
تنہ تم آس اسہ سوخانہ دار
کمہ ہا ژہ تنہ گو زیبن سفید
گو کنوی کھنہ بلہ کھادن یار

گرہ ون مہ گنون پیچ مینا ہم کوم
واتان واتان وانس کھکوم
فرنگیاہ قیمت چھو زور آوار
گو کنوی کھنہ بلہ کھادن یار
اژ نک مرادن توہ یوز تو
اوش سان کوتہ نوت توہ روزتو
ننہ آسو عبدالکریم تھانہ دار
وارہ ژندر ودو مہ بکہ بہ یم
گرہ پھوم بو بیا ما خوش اژی
افسوس دودمت چھو منہ توکیاہ
گو کنوی کھنہ بلہ کھادن یار

ناسم

ولہ ایضاً

6

لطف پھول ییہوی کو اسپار ونس
ملک جنتس کھیا ونس باپہ فکر
گرساسہ بیرہ برت ودہ نس اپھن
مہتس تل دوی الانس باپہ تھل
سرک پیت پیوچہ برندہ دوہ یس
ونس پوشن برت کسن ادن
سرنست پیدا لس برت سرکان
کتاب لو یمن نیرہ برت کی وران
بیمہ سادہ لوکن ازنہ

ولہ ایضاً

دلک ردو امت الف آنزن باہی تس
وانہ نشہ بچہ جوان ہنیکی
نشتہ تم عزیز سبزہ نہ صلتہ کسکہ تس
عودایہ آنس نقش کمن ہایہ

گرچه همچون ماهی بر خشک بعد از مرگ من … بر مزارم غلط دا تا گاڈه تولت پارسنگ

ریخته از حبیب الله

هر که باشد کفیل لوکه پچهس … از بلا ها همه خدای رچهس
وانکه زر دارد و ندارد فیض … میکشد پنبه کو ریخته کرته پچهس
او نه مرد است بلکه زن هم نیست … گرچه دعوی کند بغیر میه چهس
مرد حق عار دارد از زینت … چکند خانهٔ خدا ے پچهس
هر که حق گوید اندرین دنیا … دشمن جان است هر که وچهس
دوش می راهی ستودم من … زاهد خشک ریخته واد و چهس
آری از غصه سر بنگ زند … وصف خوبی اگر کنیم پچهس
گفتم ای آنکه از دو روزه نماز … اغتما دیست مزرا که بو چهس

منه	زین سخنهای بی ریای حبیب منفعل گشت و چاپخه مانخه هو چهس	ریخته

هر که پڈرا همیشه دارد گهج … پڈ مگو از جحیم باشد گج
دوش رندان زهر فرو کردند … مولوی را عمامه باشد تج
در مجالس شود خجل بسیار … آنکه در جیب خود ندارد دج
نان گرمی چو میخورم هر روز … چه کنم جستجوی چمچه ولج
بهتر از شال دیگران دامنز … چادر خود اگرچه باشد ریج
صد چو ابلیس را دهد تعلیم … زن مکاره گرچه باشد گج
زال دنیا برای مردم دون … مادر مادر است یعنی نج

ریخته	راست گوای حبیب گو کج طبع سخنت را همیشه داند هج	وله

مال خواهی و حکومت ملهگی باید کرد … با امیران جهان هم پلهگی باید کرد
سیر هرگه که ازین هم نشود نفس حریص … خاک در دیدهٔ غیرت دلهگی باید کرد

ریختہ

فغان ز فتنہ و نیرنگ و مکر و خدعۂ زن — خصوص آنکہ شب و روز باشدش فن فن
بہارِ عیش شود دی چو دی بشوہر خود — علی الصّباح ہمی بانگ بر زند وی اَن
ز فرطِ غصّہ کند مرد جیبِ جان را چاک — بدامنش چو نشیند کہ نالِ چھو منہ فِرن
من از برودتِ سرما چو رخت برہنہ دار — دل تو گرم ز بلوس آیو ژوک مُردن
ز دستِ تنگِ تو تنگم کہ ننگِ مردانی — چو حالتِ تو چنین بود کر زہ ہن ہن ہن
چو سر نوشت بدل می نگردد از من و تو — جدل بکار نباید کرم وَ دَل آپن

	بطالبانِ زن این ماجرا بگوی حبیب کہ پندِ من بپذیرید وُنہ چھو آدن	قطعہ

مولود ز پشتِ پدر اندر نہ ماہ — می آید و در جہان نہد زان پس گام
این دخترِ رز کہ دیر تشریف آورد — در ہر قدمی زنازمیکرد مقام
از تاک بخم رسید و از خم بسبو — وانگہ ز سبو بشیشہ و ز شیشہ بجام

	از جام بدستِ ساقی و از دستش اندر کفِ یار و از کفِ یار بکام	قطعہ

پاپوش کہ عیب ہاش بے پایان ست — گویم بتو پوست کندہ بہتر کآن ست
بایست ز چرم نرم و این سر تا پا — سخت ست از انکہ ساخت سختان ست
تو نعل در آتشی از ان لیک بگو — ہمپاپی چون کند کہ رو گردان ست
من حیلۂ بہر تو بنایم بر پاپے — سرپاپی بزن بغم کہ کار آسان ست

و بعد از نصف این قطعہ شفایافت	بر یک پا ایستادہ صد بار بخوان با حضرتِ بوٹ پای من عُریان ست	استغاثہ ہنگام درد گوش

ای نیک اُذن بعرضِ من گوش گذار — بشنو کہ ز دردِ گوشم اندر آزار
سرگوشی می کنند اعدا با ہم — یعنی کہ حبیب کر شد و شد از کار
ای شاہ بحقِ آن جگر گوشۂ تو — کز بعدِ وفات کربلا یافت مزار

ای شاه بگو شواره هائی که بعنف	با گوش بریده برد شامی خونخوار

این علت را بگو شملے که سزد
تهدید کن و ز گوش من بیرون آر

کیا محرم پتہ تہ روزیاتِ گو برچانس کنس	وچھتہ کیاہ میانِس دٔہس کتو پیدہ گو عاشر پتُر

غزل

رفتم که حال گویم آن یار بیوفا را	گفتا خموش باید عشاق بینوا را
جانم ز تن برآمد چون یار آمد آرے	مهمان که می درآید خالی کنند جا را
ای زاهد خشک بگذر چون وصل یار خواهی	در بزم او رهی نیست آلوده ریا را
ایدل هوای زلفش از سر بکش که دیدم	در وی قلوب عشاق فی السجن کالاسارا

ولہ

سنگین دلت حبیبا جهدی بنما و بشکن
شاید که لعل یابی در جوف سنگخارا

دل از خیال یار ترا در خیال چیست	با ما بگو که این همه فکر محال چیست
میدانم اینقدر که نهالے نشانده	بار مراد خاطر تو زین نهال چیست
رخسار و ابروی صنمت گر نه آرزوست	گاهی سخن ز ماه و گهی از هلال چیست
واعظ ز گفته تو من از ره نمیروم	خاموش باش بیهده بحث و جدال چیست
ما از قدیم کشته خود را درود ایم	از گردش ستاره ندانم ملال چیست
چون واقف است دوست ز ما فی الضمیر تو	ای بوالفضول فایده قیل و قال چیست
مفتی برغم غیبت میخواره میکند	بیچاره بیخبر که حرام و حلال چیست
این عقده حل نگشت ز رای دو صد حکیم	دنبال چشم آن بت عیار خال چیست

ولہ

گفتی دل حبیب نه جای محبت است
مطلب اگر مَی است قصور سفال چیست

یاران نشان آن بت پیمان شکن کجا	جائیکه هست شمع من آن انجمن کجا
انجاکه بلبلان ز گل من بناله اند	باد صبا بیار خبر آن چمن کجا

آشفتہ خاطریم وازین باغ بیخبر — سنبل کجا و لالہ کجا نارون کجا
گفتم مگر ز وصل تو یابم مرادِ دل — گفتا زبانِ لال کجا وین سخن کجا

ولہ

خوش باش با رقیب کہ بدنام میشوی
پرسی اگر حبیب غریب الوطن کجا

از بسکہ ہمدم ست و قرین بخت بد مرا — ہرگز نکرد پرسشی آن سرو قد مرا
اغیار بطلب بوصالش رسیدہ اند — سودی نکرد در طلبش جدّ و کد مرا
حاصل نہ چاپلوسی میکال ہیچ نیست — رہ زان کہ خون جگر شد رسد مرا
منکر ہمیشہ در پئے آزارِ عاشق ست — نبود عجب کہ رنجہ کند در لحد مرا
صیّاد کے زیادِ من آن آشنا رود — گر زانکہ در قفس بنہی تا ابد مرا
خوش آمدی جنون سرِ من خاکِ راہِ تو — کاشفتہ حال کرد و پریشان خرد مرا

ابیات

از کارِ بستہ چند زنید تنگدل حبیب
حلّالِ مشکلات کُن آخر مدد مرا

متفرقہ از اساتذہ

گفتمش از صحبتِ گرمت چہ باشد خوبتر — آن بتِ کشمیر گفتا در زمستان کانگری
گفتمش چشم ماندت بغزال — بتِ پنجاب گفت آہوجی
چہ دانی ایکہ ندانی زبانِ کشمیری — سپیش بصورت و معنی عدیل شش کیک ست

رباعی

درین دنیا ہر آنکس را کہ دست افتاد چندس پٹ — کہ روزی بعد می بینی کہ کل روزِ سنہ ئندس پٹ

رباعی

نہ بینم امتیازی در نفوس ناکسان اینجا
فضیلت چھی دِوان گوگجن محجن شہدس قندس پٹ

خط فرقش میانِ موی سیاہ — کس چہ داند کہ اینچہ باریکی ست
موشکافان نکو ہمی دانند — کاب حیوان درونِ تاریکی ست

ابیات حبیب اللہ حکیم تا اینجا ختم شدند

انقلابِ زمانہ از شاکری

یارب چه موسم است که ناکس کسان شدند — بدروی‌گانِ دهر همه گلرخان شدند
بلبل خموش گشت و پرید از سرِ چمن — زاغ و زغن معتکفِ بوستان شدند
خوبانِ پرده‌نشین همه بی‌پرده گشته‌اند — بازاریانِ قحبه همه بی‌بیان شدند
سردارِ خلق سیّد و مُلّا و خواجه بود — مزدورِ کاسه‌لیس کنون خواجگان شدند
آهنگر و کلال و ملمال و سرتراش — نداف و شالباف امیرِ زمان شدند
سبزی‌فروش و زرگر و سقّا و جلفروش — بزّاز و پاره‌دوز امیرِ جهان شدند
بقّال و باغبان و کفن‌دوز و گلخنی — شمشیربند و صف‌شکن و پهلوان شدند
قصّاب و نانوا و کبابی و دیگ‌شوی — دلّال و موزه‌دوز همه بیگ و خان شدند
اهلِ تمیز پای بدامن کشیده‌اند — سنگین‌دلانِ سفله همه نکته‌دان شدند
اهل سخا نماند و برفتند زاین جهان — سردار و پیشوای جهان ابلهان شدند
این ناکسان ناکس و کرگین نابکار — هریک سوار گشته هزاران فلان شدند

ای شاکری خموش که علاف بارکش
ابیات فهم و شاعر و مشکوٰة خوان شدند

ریختہ از شاہ شجاع الملک

باللہ کہ دزدیده نگاهِ تو غضب ہے — در دلبری و ناز تیرا شان عجب ہے
نازد بسرم گرمیِ سودای تو در دہر — از ہجر تو پیاری میرا دیوانہ لقب ہے
افتادہ چو بر روی تو آن گیسوی مشکین — گویا بجہان روز مرا ظلمتِ شب ہے
در عشق مرا از نسب و اصل مزن طعن — ناصح لعبث کیا ہ مجھے پروای نسب ہے
در ذاتِ تو جانان ہمہ نازست و تکبر — از ما ہمہ عجزست و نیازست و ادب ہے
ہم درد و غم و گریہ ہم افغانِ جگرسوز — دائم ز فراقت میرے یک جان میں سب ہے

شد عمر بدرد و غم ہجران عبث افسوس
خوش باش شجاع شاہ کہ پھر زندگی کب ہے

ریختہ از مخنشم

دلی بعشقك یا دلبری گرفتار	وفی الجهان ترا عاشقون بسیار
دهان تنگك عند الكلام شیرین	وچشم مستنك عند الخمار بیمار
مدام مهر و وفا كان میل خاطر نا	ومیل قلبك با ما همیشه آزار

ریختہ از تحسین

آمد بهار زود ولولاله درچمن	باهم چمو پیاله کرو ڈاله درچمن
ایدل نبود کار بسنبل گهی نزا	از شوق زلف یار لگس زناله درچمن
در دل خیال چهره و خال تو داشتم	رفتم بسیر لاله بتی حاله درچمن
ای نوبهار عمر تڑے جامه چو گل	مانند عندلیب ٹٹ ناله درچمن
ای آفتاب حسن بیا زود تا بکے	شبنم صفت زشوق تو زوگاله درچمن

هندو پسر	تحسین درین بهار دل عاقل مرا دیوانه کرد سنبل متواله درچمن

هندو پسرے چه شوخ و شنگ ست	لعل لب او عقیق رنگ ست
چون میزدمش بناز می گفت	آهسته بزن که کوچه تنگ ست

دوبی پسر

دوبی پسرے بحسن چون دانه در	از آب لطافت سنناستر پا پر
دل برد و منتوان بکویش رفتن	یعنی گره ماست به پیش گاذر

گوجری پسر

گوجری نو که در حسن و لطافت چو مهی	این دیگ دهی بر سر تو چتر شہی
از لعل لبت شیر و شکر میریزد	هرگه که گهی لیو دهی لیو دهی

لطیفه

دوش رفتم بخانه باهی	همه شب بود مجلس آرائی
وصف آن خانه را چه خواهم گفت	کیک رقاص و پشه سرنائی

ریختہ

توبا نامحرمان اکثر بسیر باغ میرفتی   بغیرت دمبدم سوزم چو فتلہ تیلہ گرنڈن ہیٹ
نیم چون قطبِ مسکین باکنم ہر شبہ منٹن پہیٹ   بشاشم روبری دایہ ہا استادہ منڈنِ ہیٹ

ریختہ

بہرہ مندست آنکہ باشد برطعامش نا ژہن   شب ہمہ شب با نگارِ نار پستان ژرا
ای زلذت بیخبر اصلا نمیدانی کہ چیست   قدرِ آن ساعت کہ باشد ہیر اژہ اندر لیا

مہدی {دیگر}

من آن طفلم کہ در مکتب ادیبم یار بایستے   چو مصحف پیش چشمِ من رخ دلدار بایستے
بگوئید ای مسلمانان چسان با روزہ میسازم   زشہدِ لعلِ نوشینش مرا افطار بایستے
دلِ دیوانہ مہدی چو منصور از خیالِ او   انا الحق میزند ہر دم ولی بر دار بایستے

ریختہ

بادہ چون قلقل سراید ساز چون کین کین کند   سوزِ عشق اندر سرم چون ماپچھ گن بون بون کند

مخمس ریختہ

چون کرم نشستیم برین ہا کہ گبس ہیٹ   یا اسپ گرسنہ کہ کند صبر زلبس ہیٹ
رمم خوردہ زچندہ نشستیم ببس ہیٹ   ما نیک و بدِ خویش فکندیم رلبس ہیٹ
حقا کہ بود پرورشِ طفل ببس ہیٹ

تعلیم سے نفرت ہے مسلمانوں کو ہیہات   اصرار ہے واعظ کو پڑھو علم ہی دن رات
سکھلاتے ہیں اخوانِ وطن اور ہیں کچھ بات   منعم کند از خواہشِ دل پیر خرابات
زانزو کہ غذا کاہشِ جان ست نبس ہیٹ

رنجے نکشی تا کہ زگنجے برسد سود   تا نار مشقت نفروزی ندہد دود
در مدرسہ مدرسہ جز کاشت کہ بدرود   پروردۂ راحت نبرد راہ بمقصود
این عرضہ کسی راند کہ دب خوردہ دبس ہیٹ

جز ہمتِ مردان پئے تعلیم نسق نیست   راہے کہ بود سہل زاقسامِ طرق نیست

اسباب جہان سدِّ رہِ طالبِ حق نیست زاسباق بمدرسۂ ما ہیچ سبق نیست

بیمارِ غمش را نبرد خواب کُبس بیٹ

از تیغ غمِ قوم کہ دارند دلِ ریش زد نشترِ ہمدردیِ قومی بجگر ریش

زاخلاص مہ و سال و شبانروز ازان بیش بر خاک درِ دوست نہادند رخِ خویش

آنانکہ شنیدی کہ رسیدند بس بیٹ

صد شکر ہری سنگھ مہاراج بہادر در عہد وی این جلسۂ اسلام زدہ سر

اللہ کے کبریا سے دِل اسکا ہو منوّر جتنہ اسکی بڑی تا بابد ہووے بہ کشمر

راحم ہو مسلمانوں پہ یہ بھی غم واتب

اعراض ازین خدمت قومی زچہ فرمود این حرکتِ بیہودہ امیر از چہ کہ بنمود

کردیم بسی سعی درین عقدہ نہ بکشود معلوم نشد ہیچ کہ اورا چہ غرض بود

زین فرصۂ اندوہ کہ افگند جنس بیٹ

در تعریف پنڈت نریندر ناتھ صاحب سابقہ گورنر کشمیر و خواجہ سلام شاہ صاحب نقشبندی تحصیلدار شہر خاص مصنفۂ خواجہ امیر الدین صاحب امیر اوّل مدرّس فارسی نصرۃ الاسلام

مرحبا آفرین نریندر ناتھ جیل لدہن ژہ جلد درگت پچھ

دِتوی سرکاری ژہ حکم بتار ہاگورنر ژہ میانِ پرجا رچھ

رِسن تہ زِن ہاک بتہ ژوچہ تہ ماز ہفتسی منز کرُن ژہ سارک سوچھ

سوچہہ راز آو بیانِ کِن شہرس بوچھہ دیو گو فنا رٹت مند چھ

غلہ سوچہہ بوزتھی دِلنے گیاہ بو غلہ دار نہ کیاہ چھہ ژیٹان وچھ

بوچھہ مسکین جماعت آس مران اَن نہ میلان من کرت کچھ بچھ

پارمیو غلہ ییوتہ کاشر مُود پینن پہرہ کیہ نہ پردن دچھ

غلہ گبرن نہ کاندرن تہ پچن نرخ والت من ژہ والنج بچھ

کمہ مندورہ لزہ غلہ دارو ریختہ کلرن کرت کیاہ پچھ

روپیہ کرتھ خر سوار کرُک
زیرِ کرتن نمن خبیثن کاہنہ
نقشبندی سلام شاہِ پیر
امِس تحصیلدارہ سُند بیشک
مارکو لہ وان پاٹ غلہ دارن
سار پر جازہ چھی کران آہی
چھوی دعائی امیر امرتسر
غلہ ارزان ہوگیا تاریخ ۱۳۳۶

غلہ آست یو چھو کرمُت وچھ
ڈام لاگُن ہِن نلن نش پچھ
چھُوی مُدبّر کنُوی بجای لچھ
غلہ گیرن سزا چھو کائی پچھ
کاتنک دار تھیہ چھیہ لونان کچھ
پاندہ چھو کہ ہٹھ ہم چھیہ تا پاندچھ
پھولہ وُن آس چھون گلِ ہمچھ
سال ہجری برای ہموت ارچھ

مخمس خواجہ امیر الدین امیر بر غزل ملاّ حبیب اللّٰہ تبقریب جلسہ سالانہ انجمن نصرۃ الاسلام سرینگر

غیر ندسوی لفر و ما آئہ گٹس کُن ۔ از جہل کمر بستہ شب و روز جٹس کُن
از ہمتِ دو نیم نشتا نبدہ زِھٹس کُن ۔ مائیم زادبار نظر تا کہ لٹس کُن
چون تشنہ کہ چشمش نگر انست اٹس کُن

یہ جلسہ تعلیم مسلمانوں کا ہے عید ۔ اظہار مسرّت ہے بزرگوں کی ہے تقلید
کرنا نہیں افسوس مگر قوم کی تائید ۔ از اطلس و زربفت ندانم چہ خطا دید
دیوانہ ما گوشہ مشتاق ٹپس کُن

اس قوم کیلحاظ یہ جہالت کا ہے اک کوہ ۔ جس سے کہ یہ دلگیر ہوئی قابل اندوہ
قسمت کا یہ لکھا ہے تو پھر شکوہ سے کیا ہو ۔ در محفل علم از کس و ناکس بود اندوہ
صد حیف کہ نا راہ بیا بیم و لِش کُن

تعلیم مسلمانوں سے رکھتی ہے دل پر ۔ اور غیر کے امداد ہیں ہے اسکو تفاخر
ملنیکا ملاتے ہیں جو ہم اُس سے کبھی سُر ۔ گردہ ز غضب چین بجبین گوید دُر دُر
ہر کہ کہ فقد دست مشق تخمہ تلس کُن

زاہد بسوی کعبہ روان ما بگنشتے ۔ انگاشتہ از جہل جہنم چو بہشتے

از ننگ ہشتے زکفِ خود نہ ہشتے ‌‌ ‌ ناموس اگر مسخرۂ جہل نگشتے

مایل نشدی شاہ ولی باندہ گٹس کُن

ہر قوم کا تعلیم سے ہے سبز گلستان ‌ ‌ تعلیم ہے ہر بزم میں چون شمعِ شبستان

ہیں منزلیں سب طے ہوئیں تعلیم سے آسان ‌ ‌ بر مرکبِ جہل آنکہ نشستہ بیقین دان

گردید سوارِ خر و رخ کردہ لٹس کُن

بیفایدہ بر نبض نہی دست طبیبا ‌ ‌ از وصل چہ پرسی کہ وصال ست قریبا

برسید امیر آنچہ کہ بودہ ست نصیبا ‌ ‌ دیدی سفر مرگ چہ خوش بود حبیبا

محتاج نگشتیم درین راہ ٹٹس کُن

گھر کی جو کہ مرغی ہے وہ ہے دال برابر ‌ ‌ کیا نظم لکھیں صاحبو ہر سال برابر

دیتا ہے نہیں داد کوئی بال برابر ‌ ‌ فرماتے ہیں آپ ایں یہ سُن فال برابر

بکتا ہے یہ کیا وچھو میس اڈہ ژٹس کُن

ایضاً از خواجہ امیرُ الدین امیر - مُدرّسِ نصرۃُ الاسلام

وچھت از مدرسک یم لڑکہ ساری ‌ ‌ چھہ کوچن بازرن فیران ژوباری

یرژہان لوک اکِ اکس نش دستہ بایہ ‌ ‌ چھہ ہیران کیازہ یم در کوچہ بازار

غرض یمہ بیپراوک لازم چھہ باون ‌ ‌ مسلمانن نہ ہندن گوش تہ باوُن

جنابِ نائب شاہِ معظم ‌ ‌ حضور ویسرائے مشہور عالم

تہنز بیگم شفیق صنفِ نسوان ‌ ‌ چھہ فرماوان خلقن منز یہ اعلان

مسلم کت یہ چھی مشہور عالم ‌ ‌ ہندستانس اندر یوستہ بہم

چھہ وہ پچھہ شُرِ مران رمدتِ سال ‌ ‌ چھہو پانژن منز گژہان اکِ ایہ اطفال

ڈُوہس منز پانژ ساس اطفال موجود ‌ ‌ ازین دنیایہ دُون سپدان نابود

گژہان نم مژہ تل زامرِ خدائی ‌ ‌ بنن ماجن دوان داغِ جدائی

یہ کت بوزت خیال خانہ اینو ‌ ‌ شُرن ہندہ رچھنک احساس دینو

چھہ کمن سن شرمران ہیہات
موافق کھن نہ میلان ناتوانن
پھولن یامت گرہان چھی یرہ تامیت
چھوزانان ہول موج ازروی شفقت
ولیکن چھوکنہ سپدان حال معلوم
چھوکھن تہ چن منن رٹوت بیکار
کران کیاہ کار دنیا چھوم یہ اشکال
قوی یُد آسہ فرزند گرامی
غذا شرینے چھوک دیوان ٹھسِ ہٹ
کران انکار شرہا وان کاوُن
ننہ یہ بسہ کھیئی میانوی اکل خان
غذا جزوِ بدن سپدس نہ بالکل
سوزارہ زورہ ادہ کھیوان لاچار
تہ وکان معدس اندر آنچار کی پاٹھ
باندازہ اگر دیہ ہیوک خوراک
دوہم زانہو نہ زہ سن پان ناوُن
یہ چھو احفظانِ صحت دتہ انصاف
بدن پوشاک تہاوُن صاف تہ پاک
وندس آسان بے پوشاک گیتی
نوُ نیا منن ظاہر چھو سپدان
وناں چھوہ شرنہ گرزاہ چھو نہ نوران
منن قدِہ لاگھو یُد گرم پوشاک
غریبن بس چھو کانی نارہ جوشی

شرن ہند کیاہ زہ شر تعداد اموات
لباسچ چھکنہ صورت بی زبانن
زکمزوری یوان چھک جلد شامت
شرو لبو مرضہ نش الحمد صحت
شرن جسمس گرہان طاقت چھو معدوم
زبد ہضمی غذا درمعدہ بیکار
نحیف ولاغر و کمزور اطفال
چھہ مالس ماجہ متنندہ نیکنامی
نہ کن چھک گرہان معدس اندر ہیٹ
ہتو کاوُ وزہ کھیونس شرہ راون
منن تہ میل توہ نش زورہ کہیامان
کران توہ چھو بجاہل تہ تغافل
بُرن ژن چھوہ توبہ آسان آنچار
یہ شر حالاک آسیا بلکہ گہرہ کاٹھ
ہمیشہ روزہ من تہو حیثیت وحالاک
رتن ورین تہ بالکل آب ہاوُن
بدن تہ کپرہ آسن میلہ ناصاف
کرانی مرضہ نش لوکٹن چھو بیباک
اژانی دند ٹکر چھک تیرہ سینتی
چھو کر ادہ تہندہ نشوک پودہ وپان
سوتیری ہیت یُد گل آسہ موران
لسُن ما آسہی تہندوی خطرناک
تمی سینتی یہ شُر واراہ توشی

پنہی کن نقص وارہ آنہنہ رستی
شتن بچہ ہندہ خوفہ وارشن شُر
چہہ گوڈنچ کت تہو واین مرلحوظ
برای صحتِ طفلِ صغیرہ
کرِ و فکر و تدبُّر بے تاُمّل
تہند کیاہ کیاہ چہہ اسبابِ ہلاکت
کرن کیاہ بیہ شہرن ہندِ چہہ تدبیر
کرو ورہس اندراک دوہ مقرّر
تہی سُو چوسمت تدبیر ساری
کرِ و حفظانِ صحتُک انتظاماہ
گرِ شن تہو بہرہ ورہم خاص نہ عام

نمونقص وکیٹ ون کنھہ سبے
نرنبن گرِ ہ پھُفہ نہ خالی گرِ شہنک مرُ
کہ روزن شُر تہند کنھہ کنہ محفوظ
کرواز عقل تدبیر کشیرہ
چہہ صنایع کیاز شُر سیدپان بالکل
یہندہ بچنچ چہہ کیاہ صورتِ آفت
نی تدبیر ایس کرہ ہو بہ کشمیر
سکولن مدرسن منزتی چہو بہنز
کرو تدبیرنم در مُلک جاری
بلاشک تہی عجایب نیک کاماہ
کرن حفظانِ صحتُک یتہو سرانجام

ظریفانہ کلام

امیرن وُن پنن کن مشورہ جان
عمل اتھ پٹ کری یس آسہ انسان

جب کبھی دلبر سے کھٹ پٹ میکنم
جس کو آئینہ سے آتا ہے حجاب
آج ہے آئینکو وہ مستِ شباب
شادہوں کیا عالم اسباب میں
ہے جو مرنے کا تصوّر خواب میں
بادہ خواری میں بھی ہوں یکتای فن
چنپئی وسکی برانڈی شمپین
آجکل معشوق دور رکھتے ہیں ہم
دونوں نغلیں رہتی ہیں اپنی گرم
آٹھویں یا پندرہویں دن ہیں کہیں

صلح کی تدبیر جھٹ پٹ میکنم
جو کہ ہے مشہور اب عصمت مآب
اسلئے گھر کی سجاوٹ میکنم
بیوفائی آگئی احباب میں
سیر قبرستان و مرگھٹ میکنم
سینکڑوں گیلن ہوں ایجانِ من
منہ لگانے ہی صفاچٹ میکنم
رات بھر اے ہمنشیں تیری قسم
ایک کو جٹ ایک کوبٹ میکنم
پاس میرے آتا ہے وہ نازنین

پا کے فرصت وصل سے اے ہمنشین
دونوں گالوں میں چٹاپٹ میکنم

پی گئے ہو زاہد الیکر ادہار
اب نہ میخانے میں آنا زینہار

کہہ رہا ہے شاد ہو کر منہ پکار
جُبّہ و دستار کو رٹ میکنم

جامہ زیبی کو لگا بیٹھا سلوٹ
چھوڑ کر پتلون باندہا ہے لنگوٹ

دیکھ پاتا ہوں اگر پتلون کوٹ
قطع از مقراض جاکٹ میکنم

بادہ خواری میں ہوں یکتائے جہاں
کیا پلائیگا مجھے پیرِ مُغان

مجھکو پینا کھیل ہے اے مہرباں
نوش خم کے خم غٹا غٹ میکنم

ایسا ہرجائی کہیں دیکھا سُنا
اُسکو چھوڑا اُس سے یارانا کیا

میں بھی یونہی دہوکے کی ٹٹی لگا
اِک نہ اِک سے روز اِٹ سِٹ میکنم

کیوں میاں اسطرح ہو اندوہگین
جبکہ خود فرما گیا وہ نازنین

عذر کوئی اب مجھے بالکل نہیں
ہر چہ میگوئم وہ جھٹ پٹ میکنم

گر نہیں سُنتے نہ وہ میری سُنہیں
میرے دشمن ہجر میں تِنکے چُنیں

در بغل لیکر تصور میں انہیں
عیش بالائے چھپر کھٹ میکنم

کیسی ہی مشکل سے مشکل ہو زمین
طبع موزوں میری رُکتی ہی نہیں

روز میدان سخن میں ہم نشین
فکر کے ٹٹو کو سرپٹ مے کنم

مرثیہ متعلق فساد شیعہ و سنیان کشمیر از خواجہ سعدالدین دراب و تخلص سایل غفر اللہ لہ

اثنا عشر رجب بین روزیکہ فتنہ زا بود
بر اہلِ خطہ آن روز حشری مگر بپا بود

خلق از وبا فسردہ نے زندہ و نہ مردہ
ہر یک چو نقش پردہ گوئی ازین بلا بود

در ہمچنین وبائی از فتنہ ہوی و ہائی
خود روز فتنہ زائی چون روز کربلا بود

دلہا ز فتنہ پر غم ماتم گرفتہ عالم
طرحِ سرای ماتم این قصہ را بنا بود

شب بود ہر جفا جو بود اندرین تکاپو
چون روز شد بہر سو غوغای این جفا بود

زد قوم شیعہ دون بر سنیان شبیخون
کز سنیان دگرگون چون طرح آن سزا بود

از هر دو سو هزاران مجروح سنگ باران — وز ضرب چوبداران هر خسته در نوا بود
شد شعله خانه افروز چون برق خانمان سوز — هر شیعهٔ دران روز از خانمان جدا بود
آتش زدند یکدم در صد سرای پی هم — بهر سرای ماتم ماتم بهر سرا بود
مردم چو سیل مواج غران چو خیل مهراج — هر یک ز میل تاراج پران چو نر گدا بود
برباد شد دفینه در خاک شد خزینه — چون می در آبگینه آتش بسینه ها بود
بردند خز و دیبا از دلبران زیبا — هر خانه خوان یغما گوئی که از خدا بود
کدبانوی سراها از غارت و جفاها — نے پرده در نواها در پرده بینوا بود
کردند اهل غارت یا دلبران خغارت — زین قوم بے طهارت صد پیرهن قبا بود
در ریخت زر بدامان تا دفع شر شود زان — مومن چو نامسلمان زر برده بر جفا بود
هر سوز حکمرانی بر خاسته فغانی — نے امن و نے امانی نے چون و نے چرا بود
از دار و گیر حکّام هر یک فتاده در دام — هر خاص و عام ز ایام تقسیم این بلا بود
هر پنڈت منافق با شیعهٔ موافق — بیچاره مومن الحق صید دو اژدها بود
از حشوه های رشوه هر پنڈتے چو حشوه — با شیعهٔ بعشوه بر قصد جان ما بود
جمعی غمین ز تقدیر فوجی حزین ز تشهیر — خلقی به بند و زنجیر در حبس مبتلا بود
فوجی شده حصاری بیدست و پا ز خواری — شهری ز بیقراری گم کرده دست و پا بود
هر شیعهٔ نزاری بر قصد سنی آرے — چون سگ پے شکاری آماده بر قفا بود
کرده پی خغارت بر مومنے اشارت — کین دزد بوم غارت و بن مست مرحبا بود
بر ره نورد درویش آید یکے چو سگ پیش — کاین هست آن ستم کیش کاتش زن سرا بود
گر شیعهٔ دلاور آید بدست خنجر — القصه دست بر سر از دست نارسا بود
نے زاهدی بمرقد نے عابدی بمعبد — چه معبد و چه مشهد بے صوت و بے صلا بود
از دام رست کرگس شد جیفه خور چو کرگس — وانکس که داد واپس وابسته بلا بود
این فتنه تا به شش مه شد فتنه زا زشش ره — زین ره نعوذ بالله بر خلق صد جفا بود
زین قصه بس سخن ها افتاد در دهن ها — خود نقل انجمن ها این نقل جا بجا بود

آخر زفضل بیچون شد دادرس بچون / آن راحته که قارون پیش یکی گدا بود
چون شد زقصه آگه کردند قصه کوته / لطف عمیم آن شه این درد را دوا بود
چون فتنه و وباهم در خطه بود باهم / زین فتنه آن بلاهم آتش بزیر پا بود
کین فتنه در تلاطم خود بود و شد وبا گم / حیرت فزای مردم این طرفه ماجرا بود
سر بر زد از دل صاف سایل ز روی انصاف / احراق شیعه گویا شکرانهٔ وبا بود

١٢٨٩

از دیوان ابی الصفاء رضوانی در چگونگی خطه کشمیر و ما یضاف الیه

چه ساعتی است مبارک که بعد طول امل / هر آنچه خواهش دل بود گشت مستحصل
هزار و یک هوس پخته ام که تا کامم / گرفت لذت این نعمت آله اجل
مرا بجاه و جلالش قسم که چون کشمیر / نیافرید خدا خطه بروز ازل
همه چو دیدهٔ عشاق عالم آبست / ز رود و چشمه و تالاب و آبشار و چل
برای جلوهٔ گل فرش کرده باد صبا / ز سبزه هر قدمش را به اطلس و مخمل
چو شیشهٔ می گلگون مدام میچه شد / ز عکس لاله و گلهای آتشینش دل
بیا و منت رضوان مکش برای بهشت / که جلوه میدهد اینجا بهشت بهر تل
ببین بچشم بی این گلستان که لالهٔ او / بدفع چشم بدان دود میکند حرمل
ز تاب عارض خورطلعتان بهر کویش / نمانده در شب تاریک حاجت مشعل
درین بهشت بسی کافران بی مهرند / که می کشند مسلمان چو مومن جدبل
فلک که بر سر یک ماه خویش می نازد / خبر ندارد ازین دلبران خوش هیکل
برنگ شعله که از زیر دود می خیزد / بود نمود بتانش بجامه های چتل
نخال عارض پنڈت زنان او است که آن / سپند دانهٔ دلها ست بر سر منقل
ز بسکه خاک درا هست مادهٔ قابل / درین زمین نتوان یافت یکدرخت مل
چها گل هست درین باغ بنجران و فسوس / که نیست بوی وفا در یکی هم از اول
خیال الفت و انس از غزاله چشمانش / بود چو صید گوزنان کرخ امبرزل

زفیض آب و هوایش درین وطن چه عجب | اگر شگفته گل زعفران ز بیخ بصل

دماغ خامهٔ من باز تازه شد گویا | که مشک خال بتانش بآمه کردم حل

دران چمن که خزان رشک نوبهار بود | بها بدل کند آید غزاله چون به حمل

بهار گلشن کشمیر مے رسد یعنی | که تیغ غمزهٔ هر لاله رو کند صیقل

مرا بشعلهٔ آواز سوخت رضوانی | درا و ادای همان گلرخی که خواند غزل

ایضاً در مخصوصات کشمیر و ما یتعلق به بتحریر کیونس ساحل ولر

هزارها گل رنگین گلشن تقدیر | فدای یک گل خودروی خطهٔ کشمیر

چه خطه ایست که خطِ پری رخان جهان | نظر به سبزهٔ دلجوی اوست همچو زریر

ز شعله خیزی هر لاله زار کهسارش | نموده سرخ چراغ کلیم را تنویر

ز نام بوی گلش در نگار خانه کند | جهان ز غلغله ها مست بلبل تصویر

دم از حیات مسیحا زند دم آبش | بحاق مردهٔ صد ساله گر کنی تقطیر

چرا نه معدن زر آنچنان بود خاکش | که دارد آب و هوایش خصایص اکسیر

گیاه او همگی زعفران و خاکش مشک | هوای او همه عنبر فشان و آبش شیر

ز سبزهٔ لب هر چشمهٔ روان بخشش | خضر چو آب بقا یافت در جهان تنگیر

زهی زمین که کند طیب زعفران زارش | مشام روح امین را بر آسمان تعطیر

چرا نه رشک جنان باشد او که دست قدر | سرشته خاک دیارش همه بمشک و عبیر

بهشت این همه کیفیت از کجا دارد | که از شمیم نسیمش جوان شود هر پیر

هنوز غبن عظیم ست با عبانش را | تمام باغ عدن گر خرد بیک انجیر

به هشت روضهٔ رضوان و بوستان ارم | اگر تقابل خارش کنم شود دلگیر

زناشپاتی یاقوتی انت ناگش | گرفته سیب سمرقند سرخی تشویر

خوشا نزاکت آن چار مغز لولابش | که همچو گل کندش جنبش هوا تقشیر

نظر بنرمی لشمی ترمه و شالش | بسی درشت و کرشت ست جامهای حریر

چه جای لطف و تماشاست قول پلوارش
پی شکار منار و فکندن نخچیر

بآب چشمهٔ ورناگ و کنگوی پانپور
گل وجود بتانش چو یافته تخمیر

چرا نه جبههٔ شان را بود بریق قمر
چرا نه از رخ شان تابد آفتاب منیر

گرفته عکس همان قشقهٔ بتانش چرخ
سس بهر درخشان نمود از آن تغییر

ز هند و خطهٔ کشمیر و پیر پنجالش
بکن قیاس بهشت و پل صراط و سعیر

نوا یکه از غم عالم شکسته دل شده
دمی بیا و کن اینجا علاج قلب کسیر

بسیر باغ نسیم و نشاط و شعلهٔ ماه
همان پری محل و چشمهٔ چنار کبیر

هم از تفرج جهیل ڈلش بلوتکه ها
میان سبزه و نیلوفر و میاه منیر

ز چیدن گل شبوی بسمت شعبه بار
درون باغ چنار و اطاق های حصیر

هزار قافلهٔ بلبلان بهر منزل
کشاده محمل گل گر زند صبا شبگیر

باین ولایت دلکش زراج ننگن او
برای بام فلک زینه ساخت صنع قدیر

نظر کنید به تیغ کشیده هر مُوکه
نگر به گردن افلاک میزند شمشیر

زشان حسن پری پرتش نمایان است
که قلعه هاے سما را همی دهد تکسیر

خلاف طبع مجالست خود ولے دیدم
درین خصوص بجاکش بود عجب تاثیر

سیاه بخت ازل گر بدین دیار آید
بیک دو روز شود صاحب کلاه و سریر

چه جای بلبل خوشخوان لوکه هر زاغش
بمثل طوطی شکرشکن کند تقریر

عجب مدار اگر بوم این ولایت را
هزار فره ثمها حاصل است و صد توفیر

بیا ببین که بهرجا مقیم بلبل
نشسته مصحف گل را همیکند تفسیر

درین چمن نتوان یافت الغرض جای
بغیر ماچی غراچه کس کش بی پیر

هزارها ول و بهت ڈل و ماشبل
عجب که مرده این فرقه را کند تطهیر

روز برف بر قلّه	چگونه خیمه داز اینجا دل فرضوانی که هست خطهٔ کشمیر قید بی زنجیر	پلوار نوشته شد
شتا و خطهٔ کشمیر و خیمه‌ام به قلل	اگرفت برف همه سوی مخرج و مدخل	

فلک بکین و زابرش هزار چین بجبین | فسرده آتش و خون بسته در رگ اکحل
نه مونس و نه رفیق و نه بوی آبادی | بجز وحوش و ددو دام و بیشه و جنگل
جگر دو لخت و شکم سخت و دست و پای کرخت | جهان سفید و شب تار و ماه و هوی اجل
کله چو کاسهٔ مرمر چنین چو تختهٔ یخ | گذشته کار ز مالیده ها و کرک و کول
گره شده ست زبان در گلوی آتشخوار | گوزن و آهو سر خم نهاده سر بکفل
چو نافه خشک شده خون کانگری بدنش | چو لاله سرد شد از ژاله آتش منقل

قصیده در تعریف چای

محل خوف و قدم بر صراط و منزل دور
مدد کنید در نوفتادی عصا و جبل

از علامه محوی

چای یا اکسیر تن یا راح روح ماست این | یا دماغ آشفتگان را فرحت دلهاست این
چا نگو غیرت فزای بادهٔ خلدش بگو | یا رحیق سلسبیل جنت الماو است این
چای یا آبحیات مردگان خواهاست | یا مگر سرمایهٔ بیداری دلهاست این
شیر او بهتر ز شیر مادر گیتی بود | طرفه تر شیری که هم آغوش شیر ماست این
مسکه اش بر روغن گاو زمین چربیده است | بلکه از گاو فلک هم برتر و بالاست این
در نمک یک پرده افزونست از نمکینستی | چاهی دار دگر بگویم سید النعماست این
پتلهٔ چای ست این یا غیرت طاس قمر | چشمهٔ خورشید یا قندیل بزم چاست این
درمیان جام چینی جلوهٔ دیگر دهد | لاجرم چون لعبتان چین بسی رعناست این
سوخت دل عود قماری را ز رشک بیزمش | مینوان دانست رشک صندل و طوباست این
چمچهٔ او رشک جام دسته دار جم بود | ماهی دنباله دار بحر لذتهاست این
خیز ای باد صبا گو مرحبا بر چایکتان | نقد جان خود فروشیده خریدار چاست این
بهر انبان شکم پر کردنش مقصود نیست | بهر تفریح دماغ فرحت دلهاست این
جلوه گر شد چون بساغرهای چینی بر بساط | شد یقینم مایده از عالم بالاست این
ذوق فایق را فواید کارسا لذت دهد | فی الحقیقت در حلاوت نعمت یکتاست این
دم زدن از مدحت چای خطاهای خطاست | تو کجا و وصف چا محوی نه حد ماست این

بیبوج نامه من تصنیفِ حمید الله

بسم الله الرحمن الرحیم

حمد بیحد و ثنای بعید مر خالق بیچون که کارخانهٔ عالم دون بصنعت گوناگون آراسته و نگارخانهٔ خلقت
بحکمت بوقلمون پیراسته در عالم از نسل آدم کس نکرد که ضدش و ریس نکرد چنانچه ضحاک و فریدون و حاتم و
قارون تا از ضدیت هر شی با حدیت و فردیت وی اقرار کنند بینندگان کمال حکمتش دانند و بندگان
قدر نعمتش شناسند بهار را قدر و منزلت از آن است که در پیش خزان است بهر حال دانا را تسلیم و تحمل باید
و رضا و توکل شاید تا بر عادل و جابر شاکر باشد و صابر نه شاکی و خسته خاطر زیرا که اوضاع زمانه
روز بروز بر همچنان است که گاهی عادل خان را بر چارپالش بخشایش نشاند تا خلق را آسایش
رساند و چندی قاهر بیگ را بر مسند ریاست نهد تا اهل تنبیه را سیاست دهد چنانچه درین ایام
حسرت فرجام از چرخ چرخ ستمگر و سفله پرور کشمیر جنت نظیر از تصرف خانِ خانان سمو المکان نواب
عادل خان بدر رفته بر ملازمان راجه راجگان سلطان شهر ناپرسان تاراج سنگه مسلم گردید حمید نصیب
سنگه در رعیت پروری و مرحمت گستری در بندگان عالی نامی بود و از همه گرامی بخدمت
صوبه داری مشرف گشته از بسکه شفقت رعایا و مرحمت برایا مرغوب خاطر عدالت ذخایر بود
هنگام وداعش مواعظ کافی و اندرزهای وافی نمودند فرمودند که عدل و داد بنهجی باید کرد که
متوطنان خطه از حکایت و شکایت خاموش کنند و قصهٔ غصه فراموش و رسمی جدید پیش باید
گرفت که شاهان ماضی در دخایم و مقابر راضی و شاد شوند و بنهجی و خهی یاد کنند یعنی اگر
کیسه بُر بیچاره را احدی بسر پنجه رنجه کند دستش باید بُرید و دزد عاجز را از گوشمالی آزار دهد
شکمش شاید درید بر رهزنان قطاع الطریق اجازت دهند که بیجا با شغل خود مشغول شوند و
وام داران را بشارت رسانند که آنانکه نام قرض گیرند کشتنی‌اند و قرض گیرند و آنکس که بغی کنند
مزاحمش نشوند و هر که بگریزد تعاقبش نکنند خراج آنها بر مطیعان حاضر نهند هر چه بیابند بگیرند
و چون بمیرند معاوضهٔ مال و منال اهل و عیال شان برند بیشتر مزاحم نشوند نوروز عالم افروز در عین
زمستان کنند تا مزارعان از عدم لباده و اسپار خسته جگر نباشند بی مزاحمت قلبه در برف دانه پاشند

باج از دهاقین در ایام بهار بگیرند نه در زمستان که از شدت برودت بمیرند هر که قلبه راند از بے حرمتی قدرش ندانند لباسش بشکنند و بباسش دهند هر که دو جنگی را بمصالحه در آید هر چه از و بر آید ببرند و دستش ببرند تا دوباره از بزرگی خود دم نزنند در چنین مجالس قدم ننهد منافقان را منصبی معین دارند تا از نیک و بد هر خانه خبر بیارند سگ را بگوید کسی مسجد اذان + از قفایش زبان کشند اذان + مستغیثان را جریمه بستانند تا رسم استغاثه از جهان برخیزد و مظلوم با ظالم نستیزد در مجلس پشت بهم نمودن عین ادب دانند بر مسند با پاپوش نشستن غایت تمیز شناسند مقدمان را از بابت ته کنده پای ته کنده بگذارند القصه چون صوبه دار مذکور وارد خطه گردید و لوله حکومتش سر بفلک کشید و زلزله سطوتش با یوان کیوان رسید قزاریان نحوست آباد را استماع آوازه امن و امان فوج فوج میرسند بازار قدردانی گرم دیدند در سرکار دولتمدار خود را عرضه دادند از انجمله چند کس منظور نظر گشته بخدماتیکه حکام را ملزوم است مستقل گشته چنانچه گربز سنگه میر شمشیر ادبار سنگه بخشی فوج شامت سنگه چهره نویس دیوث سنگه خواجه سرا بدل سنگه عرضی بیگ مردار سنگه قابچی چرگین داس آشپز مفاجات قلی میر آخور رهزن باندهی دربان خاین پنڈت پیشکاره افلاس سنگه خزانچی مفتری داس دفتری خلاف راز دان عدالتی ناوان کول عامل نقصان بقیل متصدی دیوالی داس تحویلدار چغلی بیگ وقایع نگار بهتان گور منجم رشوت بابا قاضی فاسق شیخ مفتی قاتل حجام حکیم کاذب راتهر قانو گو فسادبٹ هرکاره عداوت کول پٹواری خوشامد گنائی مقدم شده ازین حسن ترتیب و قانون عجیب ماموران ملکی نظامی و انتظامی بهم رسیده که اگر از خرمن آن ترازوی طبعم بحجری بسنجد در عقل عقلا نگنجد جنس بمروتی ارزان گردید نقد وفا نایاب خواجه حسد بشرکت خواجه نفاق بر دوکان خراب بازار نشسته شام و سحر کمر بسته بسودای سودا مشغول شدند زردچوب زعفران زرد رخساری و زنجبیل و فلفل تلخ گفتاری و نمک شور و شر را رواجی بهم رسید و نبات شیرین زبانی و قند خوش بیانی و مصالح مصالح را کساد پیدا گردید خواجه راحت باسن های عشرت شکسته از زنجیر حسرت و قفل عسرت در دوکان بسته ناتوان و خسته در زاویه عدم نشسته سه هی آید بجای تمر هندی + ترشروئی زهندستان بخروار دغا وازه بر کبابی نشست و افسوس گنائی بر قصابی خراب بخار و یران گلکار بغیر دلوا سجانه در درگاه

گیتی پناه بوم شاه شام وسحر مشغول شدند آن استادانِ چالاک دست هر روز اقلیمی انعام
می یافتند نظم گشت یکرنگ کشور و وادی + بوم در شهر کرد آبادی + در مساجد بجایگاه لبیب
چند واعظ نشست و زاغ خطیب + گر شغالی بکوچه میر قصید + هیچکس مانعش نمی گردید + گاو را گر زاغ
کس میراند + برجگر زاغ منتظر میماند + بود ورد زبانِ اهل خراج + درم کار اج ملک کا تاراج + هر که
کارش برارباب قضا افتاد در دامِ قضا افتاد و آنکه محتاج دیوان گردید اسیر دیوان گردید از
کشاورزان محتاج ده چند خراج بردند بتهمت باجدهی تاراج کردند هر که همه خورد جان بسلامت برد
و آنکسکه همه داد بمذلت افتاد باغیان عمامه کج نهاده در سعی تدارک مطیعان افتاده باج دهان باج
بیضه در کلاه شکسته از تنگدلی خجل گشته سرکش ملک بر قلهٔ کوهستان نوبوگ نی نشسته اقبال بیگ و
مددخان لشکر شکن بر کمرهٔ کوه هالکن بمحافظت سنگری بسته در سایهٔ عرعر مانند شیر نر غرغرکنان نظم
عالمی پر بیم در نیرنگ وریو + هر طرف شور ست و آفات و غریو + گشت چون قسمت لشکش دانگ
فساد + یک بعالم پیچ نوبوک دم ریو + هر همه استاد در جنگ و جدل + بر مثال رستم و سهراب و گیو +
صورتاً آمیز کار و آدمی + معنیاً وحشی مزاج و جن و دیو + شرارت کول بتضادت شاه آباد بود اتفاقاً
ملک قید نمود انواع فتنه انگیخت عشرت شاه بسلامت آباد گریخت مفتن نکور از بادهٔ حسد
مست بتطاول پیوست هرچه دید بخورد و آنچه دریافت برد از ستم تاخت کاقه غبار ادربدر
ساخت نظم بزرگی و حشم و دولت اتفاق آرد + بلا و محنت و ادبار را نفاق آرد + بوم شمع
نگر تا نزا شود روشن + جدائی عسلش رنج احتراق آرد + نخوت براز برکلبهٔ فریب در بازار قصبه
ڈوره مدمغانه نشسته خواجه حیا و مروت باسن هاهی موافقت یکسوئی در چارسوی منافقت
دوری شکسته رخت سفر بسته در مدح آنها هر که گفته ست دری سفته ست نظم بدتر ز هزار
دشمن یک بادشه آبادی + فتنه ست و دغابازی کردار شه آبادی + زن آب کشِ مردم دختر بکشد
هیزم + با این همه کج بینی دستار شه آبادی + از نقد ستم سازی وز جنس دغابازی + دیدیم بهر سو
پربازار شه آبادی + هم مال برد هم جان هم دین و هم ایمان + بدتر ز شیاطین ست دیدار شه آبادی
خوانی نعوذ باسد هر روز هزار و یکبار + در عمر اگر دیدی یکبار شه آبادی + نقصان تحصیل منصدی
پرگنهٔ ادبار رعنی تماشای زراعت برآمده انجره دید دشت در دشت و کوه در کوه و بنگ و

افسنتین انبوه در انبوه جوز ماثل در مزرعه شگفته مزارعان راعنان طاقت از دست رفته برکنار
زراعت مبهوت خفته عامل چون فصلی دید کامل از حضرت باری بصد عجز و زاری التماس
سال نیک نمود بجا کرد که جای آن بود کاذب راتهر قانوگو و عداوت کول پٹواری طلبید راه و
رسم سیاه و سرشت پرسید هر دو متفق اللفظ گردیدند گفتند که از خروار دوازده ترک بسرکار هشت
بعامل و شقدار نه بقانوگو و نزاز و دار ده وغیره خندار آزده راس گوسفند پنج بز رچوبان شش
بخرج دیوان هفت بریان محصلان هر چه بجنس بیابند بستانند چون پندارند که ندارند محصلان
دنبال بگذارند تا مزدوری کرده بیارند عامل چون این سخن بشنید حسن تدبیر به پسندید بهر جا شقداری
معین کرد میوه از هر جنس که بود ضبط نمود و قدغن فرمود که هر که میوه خورد یا بسوی آن دست برد
یقین کنند که فی الحال بمیرد گویند خواجه غریب شخصی بود در عنا و خوش خلق و دانا دهنی چون
غنچه تنگ لبی عناب رنگ ناگاه در مجلس او گذر کرد متصدی چون در و نظر کرد اندیشه ساخت
بشناخت که حمرت لب میگونش از خوردن آلوست وگرنه رنگ آلش از چه روست فی الحال
خوار نمود بانواع عقوبت گرفتار از صعوبت عذاب درشت بکشت فسادبٹ هرکاره که بخلق الله
دشمنی بود فی سبیل الله این معنی موجب تباهی بخزانهٔ پادشاهی دید بسرکار نوشتن اخبار لازم
دانست باین مضمون که در فلان ده شخصی از عقوبت نترسید و از صعوبت نیندیشید بآلوی خیانت
ورزید عامل انجا از طبع درشت بعیر اخذ مالش بکشت اگر همچنین عمال ناقص الافعال بعمل بگزینند
در اندک زمان می بینند که در ملک چیزی نماند و در خزینه پشیزی چون این اخبار ملازمان سرکار
شنیدند حرفی واجب العدالت دیدند محصلان تعین فرمودند که قاتل و مقتول را بدرگاه ثریا جاه
حاضر نمودند و زبان عتاب کشودند که ای احمق بدکیش و ای مدبر کوته اندیش از رسم عدالت
بیخبر نا این مال را به تیغ و تبر از کمال بیهشی بی اخذ جریمه میکشی خاصه خاین آلو که در سرکار حکم مرجان و
لولو دارد در حضرت ما معتمد آنست که خانه بدانه ویران کند نه آنکه جانی بنانی بستاند بعد از ملامت
بسیار و فضیحت بیشمار از سرکار قطع بدین امر گردیده یکی از ندماروی شفاعت بر زمین نهاد و زبان
معذرت بکشاد که این ارشاد سرکار نه بما فضیحت ست بلکه عین نصیحت هر کس ست اشاره اش
بس ست ناتعقوش بر بنده منت نهند که تا بقیهٔ عمر باستغفار پردازد و بیراهی بدین نهج نسازد

نواب معلی الالقاب التماسش قبول نمود فرمود که از تدارکش بکلی گذشتن نشاید بمعاوضهٔ او
یکی از حضار مجلس تنبیه کردن باید تا عالمی بلرزد و احدی خیانت نورزد و سخن برین قرار
یافت که جلاد از هر سو چشم بسته نشاید هر که دریابد دستش ببرد جلاد چون بدینمنوال چشم بسته
تتافت گویند سقائی یافت شمشیر کشید و دستش ببرید از حاضران و ناظران بر حسن عدالت
از هر کناره نعرهٔ طوبی و آواز مرحبا برخاست پس علماء و فضلای عصر و حکما و اطبای مصر
حاضر نمودند تا علما فتوی گویند و حکما دوا جویند رشوت بابا قاضی شخصی بود کارل و
علامهٔ فاضل با یکی از مسایل تقریر مسایل مینمود میگفت که فضل و هنر از من باید آموخت و احکام
دیانت از من شاید اندوخت کنز البهتان یاد دارم و معلم اول در خلاصة الهذیان استاد
دارم نسخهٔ کریما که از تصنیف فردوسی در اصول فقه مذکور است و انشاء هرکرن که در شرح هدایه
نحو مسطور است خوانده ام از پدر بزرگوار شنیده ام بلکه بچشم خود دیده ام که در قرآن الف حرفی است
کج بصورت کمان بعضی گویند مثل تربوزه گرد و غلطان و لام لفظی است راست تر از
قامت محبوبان شش و نیم نقطه بالای آن شکننده وضو چهار چیز است جامه پوشیدن و
آب نوشیدن و نان چشیدن نفس کشیدن ناقض غسل پنج چیز است سرمهٔ چشم و خلال دندان
و شانهٔ ریش و آب بینی و آب دهان از ملحقات آن بنای مسلمانی بر هفت چیز است آرد و
روغن و هیمه و سالن آتش و آب و فرش خواب علامت ایمان منحصر در دو چیز است از ناف
تا بگلو خوردن و از عصر تا چاشت خفتن **نظم** زهد و تقوی و عمل بردند یکبار از زمین + هست
اسمی مانده زان آن هم نماند بعد ازین + وقت آن آمد که خواهد او فتادن اختلاف + عالمان
دهر را در نستعین و نستعین + از پی جنگ و جدل و زهر کسب سیم و زر + گر کسی خواهد بخواند نی
پی تحصیل دین + قاضی هاین چابکی و چالاکی بحث بجائی رسانید که علمای دهر و فصحای شهر
از فصاحت و بلاغتش در تعجب ماندند و یگانهٔ عصر و نادر العصرش خواندند سردار فلک اقتدار از و
پرسید که ای فرد زمن و ای شمع جمع انجمن سزای آنکس چه باشد که بی اذن سرکار از ملک خود
جوزی بخورد یا لوزی بر دگفت کشتن و تاراج کردن و ملک را جرمیه گرفتن خون و مالش بر قاضی
حلال اگر دران و زری است بر مفتی و بال پس بفتوای قاضی علم تجبر بر چرخ افراشتند و محصلان

بهر سو بگماشتند غلغله از جهان برداشتند و حکما را فرمودند که مقتول را زنده گردانند تا بعد از
اخذِ مال بسزایش رسانند قاتل حجام که بر مسند حکمت با سقراط هم زانو بود و با بقراط هم پهلو در مجلس
دلیرانه درآمد معرکهٔ بحث شیرانه درآمد مربع نشست و به بحث پیوست که فلاطون کجاست تا هر مرادی که
دارد از کیسهٔ من برآرد بو علی کو تا هر مرضی که گوید علاجش از نشترِ من بجوید هر مردی را که حرارتِ رحم
باشد مجمه بر پیشانیش بنشانم نیش کم و بیش بران افشانم و ازان مرضش خلاص گردانم ضعیف
الباه را کافور کافی ست صاحبِ اسهال متواتر را حب الملوک شافی هر کرا قولنج بزانو یا درد سر
بلکم باشد حقنه اش از مجربات ست و مداومت بر اغذیهٔ نفاخ و مسدد و مبخر از مجوزات و از بقولات
مازریون و بیروج الصنم و شوکران و بزر البنج وغیره بتوعات مفید سایر امزجه دانند و از لحوم مرارهٔ
افعی و زهرهٔ پلنگ برادهای متنکج متشنج ساخته نافع صحیح و سقیم تناسند در قانل الاسقام خوانده ام
هر که سرسام جانگزای بر ابهام پای از حرارت سردی باشد اگر بصحتش قصد کنند شریان و ودجانش را
فصد کنند در علاج اکثر امراض چشم از مجربات متقدین علاج ها اخراج ست گشنیز دوائی ست
نزد حکما عزیز دافع حرارت غریزیه بحجهٔ بادرنگ تلخ طعم و سرخ رنگ تابان بشکل انجم تر و خشک
در درجهٔ پنجم از متقدمین مفهوم ست که معدنش کوهستان شهر معدوم سبحان الله اگر این مفت
حاضر میبود خضر در احیای موتی چه سحر کاریها می نمود در خواص با آبحیوان پهلو میزد و فلاطون و
ارسطو دست تغابن بزانو میزد نظم وصفِ این قوم سر بسر خامی ٭ وه چه خوش گفت مولوی جامی
در علاجِ جگر چو پردازند ٭ زعفران بر ورق طلا سازند ٭ میزنند از دوا شناسی دم ٭ نشناسند بهمن
از شلغم ٭ بهتان گو منجم که در تنجیم آراسته بود و در تقویم پیراسته در میان سخن برخاسته گفت
من آنم که من دانم سرنوشت از ماسبق و ملحق برخوانم علمی که مراست کرست فهم و رسائی
کو که بر موزاتِ تقریرم و بکنایاتِ تدبیرم رسد در علمِ هندسی یکتایم و در فن فلسفی بی همتا
گویند شمس ستاره ایست باریک چون زلف محبوبان سیاه و تاریک سها را کسوف از و
و ثریا را خسوف بود و مطلعش نیم شب از جانب جنوب ست و در شمال پیش از صبح غروب قمر
کوکبی ست انور سایهٔ انجم در انوار اگم مسکنش بر آسمانِ پانزدهم از اهلِ تدقیق تحقیق نموده م که
بالای کواکب بمثابهٔ درج ست شمس برج ست کابل و زابل ایران و توران ترکستان و

هندوستان کشمیر در زمستان برجی ست آتشی هندوستان در تابستان برجی ست خاکی با نهال
در هر حال برج بادی در ساعتی که ذنب بازحل که هر دو سعد اکبرند در راس اقتران گیرند اگر این
مرده اند فان پذیرد شک نیست که در اول بهار چون لالهٔ داغدار با چهرهٔ تابناک از خاک بر آید بر حسن
تقریرش ولاف تدبیرش از هر گوشه آوازه تحسین و نعرهٔ آفرین برخاست نظم هست علم الغیب
خاص حضرت پروردگار + بر سر گفتار این ابله کسان باور مدار + گر بدی قول منجم راست انصاف
اردهی + هفت ساله دخترش بیوه نگشتی زینهار + بعد از تمامی سال سایر عمال بمحاسبه حاضر نمودند
گویند بعاملی معامله بود سی هزار وصل شصت هزار باقی مانده نود هزار معزول کردند و آنکس که
همه خورده بود بعمل مشغول ساختند نظم باج ده لب گزنده از دندان + باغیانش بنیم لب خندان
رفته گردن مطیع را دردوش + باغیان را بروت رفته زگوش + هر که بگریخت رستگاری یافت
وانکه بنشست رنج وخواری یافت + مختصر قصه یاده گوئی چند + خورده گیری و عیب جوئی چند
شکوه کردن زحال ماضی چیست + گنه شاه وجرم قاضی چیست + عمل ما مجسم است تمام + از بد
نیک شاه وقاضی رام + فعل شان گر بدست وور نیکوست + همه در اختیار قدرت اوست +
وقت بخشایش آر داز ملکوت + بهر احسان عالمی هاروت + ور بخواهد خلق تاراجی + سلطنت
میدهد به جی + یارب این ظلم ها که بر سر ماست + همه از جور نفس پر شر ماست + گر عقوبت کنی
سزاواریم + ور ببخشی امیدها داریم + رحم بر ما بکن تو مولائی + رفت کار از حد شکیبائی + گنج
رحمت که در نهان داری + از برای چه روز بگذاری + نور ظلمت شکن بکش زنهان + ظلمت
ظلم دور کن زجهان + همه مظلوم خطه کشمیر + از فقیر و غنی صغیر و کبیر + خاصه بیچارگان نو وکرنی
هر که باشد زساکنان دروی + هر همه در پناه خود بگذار + از ستمکاری وشر اشرار + دارم
امید از عطای مجید + که روی از سر خطای حمید + سی وپنج وهزار و دو صد سال ۱۲۳۵ + هست تاریخش
ای خجسته خصال + با چنین بیدانشی نامم اگر چون آفتاب شهرهٔ عالم
شود آن هم از نا پرسان بود

تمام شد بلبوج نامه حمید الله در سنه ۱۳۴۹

گنجینۂ نصیحت و حکمت یعنی اَل نامۂ ابو الحسن مُلّا دو پیازہ

الخدا

الرّسول خیر خواہ دشمنان

الفرشتہ چغل مخفی

الپادشاہ کاہل زبان

الوزیر ہدف تیر آہ بیچارگان

الواقع نویس گربۂ منتظر سوراخ موش

الخوشامد گو تازہ روزگار

الکوتوال نمونہ ملک الموت

البیوقوف دوزخی

المغرور ہمیشہ بے اشتہار

الطّبیب پیکِ اجل

البیمار تختہ مشق طبیبان

الاستان وعدہ گاہ عاشقان

المسجد گورگاہِ مسافران

الکُسِ مفت خزانۂ غیب

الکشمیر مزبلۂ ہفت آسمان

الخاطر جمع قمار بازی بازنِ خود

العاقل دربدر و وعظ گو

البی تعظیم داماد بے خوشدامن

المرتد برادر خانہ خواہر

البی خدمتگار زناکار

الشّاعر گدایِ متکبر

المُلّا دایم گرسنہ

المتوکل خاص نویس دفتر عزرائیل

الرشوت دستگیر درماندگان

القانونگو چغل موروثی

الخواہر پیر دشنام برادران

الشمشیر خدائی گرسنگی بر سر روزہ داران

الپسر منتظر میراثِ پدر

الاوازدو زخیان دراخرۃ فریاد شتر

المؤذن درخوابِ کاہلان خلل انداز

الیتیمی ناسخ الملۃ والدین

المکتب گورگاہِ کودکان

الانبار چابکُ طعام

المفتی نوشت بہر حصہ گفتنی

الطالبعلم گرسنۂ ازلی

الخوندزادہ دایم گرسنہ

الشکم طالبعلم نقارۂ خدا

اللّاہوری دروغگو

السپاہی ہمیشہ سرگردان

الراستگو دشمن ہمہ کس

القاضیُ الحاجات روپیہ

الماوراء النہر تودۂ نفاق

الخاموشی نیم رضامندی

الدیوانہ بیکار خویش ہشیار

الخوش نویس غلط نویس

القرضدار خر در گل

الزن بد شکل خوش رفتار گندم نما و جو فروش

الزبان خلق نقارۂ خدا

الصاحب غرض مجنون

البیشت انداز ہمیشہ دولتمند

الشکار کارِ بیکاران

المال مفت دلِ بے رحم

المرض پیغامِ اجل

الغضب خلل ہمسایۂ بد

المکتوب نصف ملاقات

البدمذہب متعصب در مذہب

الریش دراز دستاویز مردمان

العزرائیل پیادہ قاضی

القاضی میخ در گل

البی اعتبار دوستی دونان

البی حیثیت دربی سفارش

تمام شد

تمام شد حصّہ اول کتاب ہذا بجِسن سعی غلام محمد نور محمد تاجران کتب کشمیر در سنہ ۱۳۴۹

راقم الاحقر حسام الدین خانیاری